

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ТАРБИЯЛАШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Ризаева Хусния Убаевна

*Низомий номидаги ТДПУ Мактабгача таълим педагогика ва
психология кафедраси ўқитувчиси п.ф.н. доцент в.б.*

Аннотация: Ушбу мақолада мактабгача таълим ташкилотида тарбиялаанувчиларида миллий қадриятлар асосида тарбиялашнинг назарий асослари ҳақида тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: мактабгача таълим, тарбиячи, тарбияланувчи, миллий қадрият, урф-одат, тарбия, маҳорат, натижа, янгилик.

Замонанинг долзарб муаммоларидан асосийси-бу бола тарбияси, ўсиб келаётган ёш авлод, ёинки оиланинг келажаги боълмиш фарзанд масаласидир. Давр ва замонлар оътиб бораверар экан – давр талаблари, имкониятлари даврга қараб оъзгаришларга юз тутиб боришда давом этаверади. Фуқаролик жамиятини куриш учун, энг аввало, фуқароларнинг юқори даражадаги инсонийлик фазилятлари-ҳалоллик, ростгўйлик, одоблилик муҳим касб этади.

Бизга маълумки, ҳар қандай тарбия таълим билан чамбарчас боғлиқ ҳолдагина мавжуд бўлади. Чунки, таълим ва маълумот олиш жараёнида шахснинг фақат билими кўпайибгина қолмай, балки маънавий-ахлоқий сифатлари қарор топиши ҳам тезлашади. Ана шу сабабдан ҳам ота-боболаримиз қадимдан бебаҳо бойлик бўлмиш илм-у маърифат, таълим ва тарбияни инсон камолоти ҳамда миллат равнақининг энг асосий шарти ва гарови деб билганлар. Мактабгача таълим-тарбия масаласи давлат ва жамият назоратида бўлиши асосий қонуниimizда белгилаб қўйилган. Шу билан бирга, бу кенг жамоатчилик, бутун халқимизнинг иштироки ва қўллаб-қувватлашини талаб қиладиган умуммиллий масаладир. Бу ҳақда фикр юритганда, мен Абдулла Авлонийнинг «Тарбия биз учун ё ҳаёт–ё мамот, ё нажот–ё ҳалокат, ё саодат–ё фалокат масаласидир» деган чуқур маъноли сўзларини эслайман. Буюк маърифатпарвар бобомизнинг бу сўзлари асримиз бошида миллатимиз учун қанчалар муҳим ва долзарб бўлган бўлса, ҳозирги вақтда ҳам биз учун шунчалик, балки ундан ҳам кўра муҳим ва долзарб аҳамият касб этади”.

Миллий қадриятларимизнинг тарбиявий таъсирини ошириш орқали мактабгача ёшдаги болаларда ушбу тушунчаларни такомиллаштиришнинг

назарий асосларини яратиш йоблида илмий изланишлар, тадқиқотлар олиб бориш бугунги кун талабидир. Чунки бугунги боғча боласи эртанги кунимизнинг эгасидир. Инсон маънавиятида энг кадрланадиган туйғулардан бири—бу миллий ғурур, ватанпарварлик ва миллий қадрият тушунчаларидир.

Миллий ғурур, миллий қадрият, ватанга эътиқод тоъғрисида соъз юритишдан олдин “ватан”, “миллий қадрият” ва “эътиқод” тушунчаларининг мазмуни-моҳияти ҳақида тоълароқ тасаввурга эга боълмоқ даркор.

Ватан тушунчасининг илмий, педагогик, фалсафий, бадий, жихатларига тоъхталадиган боълсак, 1981-йилда нашр этилган “Оъзбек тилининг изоҳли луғати” [84: 631-б.]да ватан тушунчасига қуйидагича таъриф берилган: болалар туғилиб оъсган ва оъзини унинг фуқароси ҳисоблаган мамлакат; болаларнинг туғилиб оъсган оълкаси, шаҳри ёки қишлоғи; турар жой, бошпана, маскан, уй сифатида талқин этилган.

Миллий истиқлолимизнинг оташин курашчиларидан бири Абдурауф Фитрат бир шеърда “Ватан – саждагоҳимдир” [19; 179-б.], деган фикрни баён қилади. Чиндан ҳам, Ватан туйғуси, Ватан тушунчаси биз учун саждагоҳдай муқаддас, саждагоҳдай пок ва улуғ боълмоғи керак. Биз она Оъзбекистон истиқлолини, унинг шаън-у шавкатини қандай ҳимоя этишни ота-боболаримиздан мерос қилиб олишимиз ва унинг ҳимоясига ҳамиша тайёр турмоғимиз даркор. Зеро улуғ аждодларимиздан муқаддас мерос боълиб келаётган Ватанга муҳаббат туйғуси, фарзандларимиз, бугунги ва келажак авлодларимиз учун чинакам эътиқодга, чинакам ақидага айлансин.

Оъзбекистон миллий энциклопедиясида эса, Ватан тушунчасига шундай таъриф келтирилади: “Ватан—инсоннинг туғилиб ўсган жойи, юрти, мамлакати; тарихан муайян халққа тегишли ҳудуд ҳамда унинг табиати, аҳолиси, оъзига хос тараққиёти, тили, маданияти, турмуши ва урф-одатлари мажмуи” [84: 631-б.]. Ватан она каби муқаддас. Ватан олдидаги қарздорлик туйғуси, масъулияти ҳар бир етук инсонга хос хусусиятдир. Ватанни севиш миллий қадриятда намоён боълади.

Дарҳақиқат, Ватан биргина болаларнинг мулки эмас, у оътиб кетган аждодларимизнинг юрти, оъсиб-улғаяётган фарзандларимизнинг юрти, келажакда дунёга келадиган авлодларнинг мулки – Ватан шу юртда яшаб турган ҳар-биримизнинг мулкимиздир. Демак, эр юзида миллат учун Ватан мавжуд экан, бу мулкни асраб авайламоқ даркордир.

Ватан қандай туйғу эканлигини Олмонияда яшовчи Ватандошимиз Исмоил Минҳожининг Ватан дея чеккан изтиробларини ёзган мактубида

коъришимиз мумкин: “Инсон қайерда боълмасин, қорин тўйдириш учун бир парча нон кифоя. Лекин Ватаннинг оърнини ҳеч нарса боса олмайди! Чет элларда юрган одамга ана шу азиз ватан етишмайди! Бундай одам руҳан эзилган боълади, уни ҳеч нарса қизиқтирмайди ва коънглини ҳеч нарса коътара олмайди. Инсон элидан, ҳалқидан айрилса, тирик мурдага айланади. Бу ҳақ гап. Одам боласини руҳан коътарувчи, қоъллаб-қувватловчи ватан экан. Зотан бахт ватандадир. Юнон афсонасида туғёнидан айрилган от жафо чеккани каби инсон ҳам элидан айрилса, ундан беш баттар ҳолга тушади. Бизнинг жисмимиз чет элларда-ю, лекин юракларимиз Ватанда, қалбимизда Ватан меҳри соънгани йоъқ” [64; 98-б.].

Юқоридаги дил соъзларидан коъриниб, турибдики, Ватан айри қилиб бўлмас ҳис-туйғу, унинг қадрига биздан коъра коъпроқ мусофирликда яшаётган ватандошларимиз етишса ажаб эмас. Бугун дунёдаги қатор мамлакатларда бўлаётган урушлар минглаб инсонларни ёстиғини қуритмоқда. Бир неча ҳафта олдин Фаластин юртида бошланган уруш миллат вакиллари ўз ватани, ўз ери учун курашишга даъват этгани бежиз эмас. ҳалқ ўз ватанини асраш учун қўлига қурол олди. Ҳар бир инсон ўз ватанини юракдан севиши керак.

Мактабгача таълим ёшидаги болаларни умуминсоний қадриятлар асосида унинг моҳиятини тушуниб етиш керак [68; 2-б.]. Соънги йилларда олиб борилаётган юксалишлар натижасида таълим тизимида бир қатор ижобий оъзгаришлар, янгилашишлар олиб борилмоқда, Ўзбеклигимизни, оъз миллий ғурур ва миллий қадриятларимизнинг замонавий таълим жараёнига сингдирилиши кузатилмоқда.

Шунингдек, мустақилликдан кейинги оън йилликлар ичида мактабгача таълим ёшидаги болалар учун мукамал шароитлар яратилдики, бунга юртимизда қад коътараётган замонавий мактабгача таълим ташкилотлари, мактаблари замонавий технологиялар билан жиҳозланишини мисол қилиб келтириш мумкин. Шулардан аждодларимиз қолдирган маданий мерос ва оъзбек ҳалқ педагогикасида барча даврлар учун керак боъладиган ажойиб, илғор фикрлар борки, бу фикрлар бугунги тараққиётимиз учун қимматли қадрият эканлиги ҳеч биримизга сир эмас. Айниқса, Хоразмий, Беруний, Ибн Сино, Абу Наср Форобий, Амир Темур, Алишер Навоий, Бобур, Улуғбек, Али Қушчи, Беҳбудий, Абдулла Авлоний, Фитрат кабиларнинг миллатимиз, юртимиз тараққиётига қоъшган хизматлари катта эканлигини таъкидлаб оътмоқ жоиз. Шунингдек, собиқ Совет тузуми даврида ҳалқимизнинг

қадрсизлантирилиб юборилган инсонпарвар ғоялари, маънавий, миллий қадриятлари ва уларнинг афзалликларини оьрганиб чиқиш давр талаб этадиган асосий масалалардан бирига айланди.

Мактабгача ёшдаги болаларда миллий қадрият тушунчаларини ривожланиш марказлари фаолиятларида такомиллаштиришни педагогик илмий муаммо сифатида таҳлил этар эканмиз, энг аввало, муқаддас китобларимизнинг асрлар давомида инсонларни покликка, илм эгаллашга, меҳнатсеварликка, табиатни асраш каби инсонпарварлик ғояларига даъват этиб келганлигига гувоҳ боьламиз. Бу битикда Ватанни севиш, оьзлари яшаб турган заминни асраб-авайлаш, она заминга эътиборли бўлиш, миллий қадрият, Ватанга эътиқод ҳақидаги ғоялар ҳам мавжудки, шубҳасиз, бу ғоялар мактабга тайёрлов ёшдаги болаларни миллий қадрият тушунчаларини шакллантиришда катта аҳамиятга эга.

Биз юқорида таъкидлаганимиздек, оьзбек халқи миллий, маънавий қадриятлар ва ахлоқ-одобга бағишланган махсус теран таълимотларнинг меросхоьридир. Жумладан, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг”, Аҳмад Югнакийнинг “Ҳиббат ул-хақойиқ” асарлари, Кайковуснинг “Қобуснома”, Бурҳонуддин Марғинонийнинг етти китобдан иборат “Ҳидоя” [77; 326-б.], Хусайн Воиз Кошифийнинг “Ахлоқи Муҳсиний” [36;20-б.] номли одоб-ахлоқ меъёрларини батафсил ёритиб берган асарлари бугунги кунда ҳам оьз аҳамиятини, долзарблигини йоьқотмаган. Б.Зиёмуҳаммадов оьзининг “Комилликка элтувчи китоб” [29; 73-б.] асарида “Қадрият” соьзига қуйидагича таъриф беради: “Моддий қадриятлар – болаларлар моддий эҳтиёжларини қондириб, оьзига хос хусусияти ва шаклларига коьра одамларда алоҳида ҳис-туйғу уйғотувчи моддий нарсаларга айтилади” [29; 73-б.]. Уларга буюк иншоотлар, боғ ва хиёбонлар, антиқа уй-роьзғор буюмлари, тарихий қимматга эга боьлган уй анжомлари, курул-яроғ, озиқ-овқат, шахсий буюмлар ва шунга оьхшаш нарсалар киради.

Сафо Очил оьзининг “Мустақиллик ва тарбия масалалари” [51; 5-6-б.] номли рисоласида “Миллий қадриятлар ота-боболардан бизгача етиб келган удумлар: Рамазон ҳайити, Қурбон ҳайити, Навроьз, уруғ-дон экиш ва ҳосил байрамлари, бешик тоьйи, суннат тоьйи, оьғил уйлантириш ва қиз чиқариш билан боғлиқ тоьйлар, уй-жой тоьйи, қазо билан боғлиқ турли маъракамаросимлар, шунингдек, халқнинг турли хил анъаналари – ҳашар, ота-оналарга ҳурмат, болаларга иззат, қарияларга мурувват, дастурхон одоби, меҳмонда бўлиш, меҳмон кутиш одоби, миллий одоб-ахлоқ меъёрларига амал

қилиш, илм олиш, оила мустаҳкамлигига эришиш, устозлар қадрига етиш, вафот этганлар қабрини зиёрат қилиш, халққа муҳаббат, Ватанни севиш ва ардоқлаш, аскарликка оъз ихтиёри билан бориш, байналмилалчи боълиш, мулойимлик ҳамда ширинсуханлик ва шу кабиларни оъз ичига қамраб олади” [51; 5–6-б.].

Мамлакатимизда бугунги глобаллашув жараёнида болаларни миллий қадриятлар асосида интеллект юқори ва ватанпарвар қилиб тарбиялашга катта аҳамият қаратилмоқда. Абдурауф Фитрат оъзининг “Оила” номли асарида болаларни “диққатлари ва зеҳнлари чуқур ва жиддий боълишига оъргатинг.... Коърганлари устидан тез хулоса чиқармасинлар” [21], – дея таъкидлаб, фарзанд тарбиясига эътибор бериш лозимлигини уқтиради. Оъзбекистон Республикаси Конституцияси давлатимизнинг қомусий ҳужжати боълиб, бу ҳужжат таҳлил қилинганида унда болалар тарбияси, ахлоқ-одоби, ижтимоий ҳимоялангани, конституциявий ҳақ-ҳуқуқларига оид етмишга яқин атама ва соъз бирликмалари мавжуд экани маълум боълди. Жумладан, бунёдкорлик ғояларига содиклик, юксак масъулият, ижтимоий адолатпарварлик, инсонпарварлик, демократик-ҳуқуқий давлат, фуқароларнинг тинчлиги, ижод эркинлиги ва ҳар бир шахснинг маданий ютуқлардан фойдаланиш эркинлиги, ёш авлодни тарбиялаш ва бепул таълим олиши каби фикрлар келтирилган боълиб, улар Бош Қомусимизда ҳуқуқий жиҳатдан кафолатланган.

Одоб-ахлоқ миллий қадриятларимизнинг таркибий қисмидир. “Давлат оъз фаолиятини инсон ва жамият фаровонлигини коъзлаб, ижтимоий адолат ва қонунийлик принциплари асосида амалга оширади” [1]. Дарҳақиқат, ёш авлодни қонунийлик принциплари асосида оъз халқига, унинг қадриятларига, анъаналарига, тили ва маданиятига муҳаббат ва ҳурмат руҳида тарбиялаш орқали оъз халқини миллатларнинг бутун жаҳон ҳамжамиятида тенглардан бири сифатида идрок қилувчи ҳақиқий инсонни, оъз Ватанининг жонкуярини тарбиялаш долзарбдир. Биламизки, болалар ижтимоий гуруҳ сифатида, оъзи коъзлаган мақсади йоълида мамлакатдаги ижтимоий тизим ривожига бевосита фаол таъсир коърсатади. Болаларнинг ижтимоий ривожланишини уларнинг маънавий савияси даражаси орқали аниқласа боълади. Болаларнинг маънавий қарашлари миллий, диний, оъз-оъзини англаш ҳолатлари, талаблари, ҳаётдаги фаолияти орқали оъз аксини ифода этади.

Мактабгача таълим ёш даврида болаларга бериладиган маънавий-ахлоқий тарбия бевосита М.Кошғарий, У.Кайковус, А.Н.Форобий, Ал-Хоразмий, Абу Али ибн Сино, Алишер Навоий каби Шарқ

мутафаккирларимизнинг нодир асарларида келтирилган маънавий манбалар, халқ тилидан ёзиб олинган алла, эртак, мақол, топишмоқларга, яъни халқ оғзаки ижоди намуналари орқали сингдирилади.

Қадриятларнинг моҳияти, мазмуни намоён боълиш шакллари билан боғлиқ муаммоларнинг таҳлили узоқ тарихга эга. Болаларлар қадим замонларданок оъзларини оъраб турган олам, ундаги нарса, воқеа ва ҳодисалар, одамлар оъртасидаги муносабатларга баҳо берганлар, уларнинг қадри тоъғрисида фикр юритганлар. Замонлар оътиши, жамият ривожидавомида бу борадаги муаммолар коъпайган, уларни ҳал қилишнинг аҳамияти ортаверган. Қадриятлар мавзуси бир қатор дунёқарашлар асосида ётган, уларнинг марказий қисмини ташкил қилган

Қадриятлар муаммосининг фалсафий-тарихий таҳлили заминимизда яратилган қадимги нақллар, ривоятлар, афсона, ҳикоят, дostonларга, яъни халқ оғзаки ижоди намуналарига бориб тақалади. Халқ оғзаки ижодида коъпроқ умумбашарий ва умуминсоний қадриятларга эътибор берилган, уларнинг моҳияти, мазмуни турлича талқин қилинган. Спетамен, Алпомиш, Тоъмарис ва Широқ тоъғрисидаги дostonларда ватанпарварлик, халқ ва юрт озодлиги учун фидойилик руҳи бадий тасвирланган. “Бу дostonларни қадимги юнонларнинг “Илиада” ва “Одиссея” дostonлари билан қиёслаш мумкин” [35; 276-б.],

1. Қадимги одамлар борлиқ тоъғрисида оъйлаганларида, афсона, ҳикоят ёки дostonлар соъйлаганларида оламнинг қадри, унинг чексизлиги, коинот ва одамзод алоқалари, инсон умрининг маъноси, мазмуни, мақсади ҳамда ботирлик, оқиллик, хокисорлик, яхшилик, вафодорлик, ватанпарварлик каби қадриятларга изоҳ берганлар, ҳатто уларнинг баъзиларини илоҳийлаштирганлар. Қадриятлар мавзуси диний дунёқарашлар ва уларнинг энг қадимги шаклларида ҳам оъз аксини топган, ҳар бир дин оъзига хос илоҳий қадриятлар тизимига эга. Улар бир-бирларидан ана шу динларининг асосий китоблари Қуръон, Инжил, Веда, Упанишад ва бошқаларда муайян илоҳий қадрият тизимлари оъз ифодасини топган. Динларнинг тарихий шакллари такомиллашиб боргани сари, улардаги қадриятлар тизими ҳам янги қирраларини намоён қилиб бораверган.

Қадриятлар муаммоси Абу Али ибн Синонинг (980–1037) ҳам диққат марказида турган. Олим асарларининг катта қисми фалсафий муаммоларга бағишлаб ёзилган, афсуски, уларнинг коъпчилиги (масалан, “Адолат” номли фалсафий энциклопедияси, “Шарқ фалсафаси”, “Яхши иш ва гуноҳ” асарлари)

бизгача етиб келмаган. Қадриятлар муаммоси ибн Синонинг “Донишнома”, “Соломон ва Ибсол” [69; 5-б.] каби бизгача етиб келган асарларида ҳам оъз ифодасини тошган. Унинг назарида оъз ибтидосини Аллоҳдан олган борлиқ ва табиат инсонни оъраб турувчи абадий макондир. Шу жиҳатдан унинг қадри беқиёс, инсон эса ҳамма бойликларни табиатдан олади, ундан оъзига даво топади. Ибн Сино инсон, уни оъз-оъзини идора қилиши ҳақидаги фанларнинг аҳамиятини тоъғри таъкидлайди. Афсуски, Шарқ фалсафасида асосий мавзулардан бири боълган бу йоъналишдаги фанларга собиқ совет даврида етарли эътибор берилмади, ҳолбуки, бу борада яхлит “Инсоншунослик” [34; 276-б.] фанини ривожлантириш зарурияти аллақачон етилган эди. Ибн Сино маънавий-ахлоқий қадриятларнинг аҳамиятига ҳам катта эътибор берган. Унингча, одамнинг қадри бошқалар билан ҳамкорлиги, яхши ахлоқий фазилатларга эга боълишга интилиши, донологи, бошқаларга яхшилик қила олишидадир.

Қадриятлар муаммосининг юртимизга тегишли фалсафий-тарихий таҳлили Хоразмий, Форобий, Беруний, Ибн Синолар мероси билангина чегараланиб қолмайди. Унинг Ал-Бухорий, Ат-Термизий, Нажмиддин Кубро, Аҳмад Яссавий, Нақшбандий каби забардаст намоёндалари боълган тасаввуф таълимотига ҳам тоъғридан тоъғри алоқаси бор. Шу билан бирга жаҳон маданиятига бебаҳо дурдоналар қоъшган Ҳофиз, Саъдий, Жомий, Навоий каби алломаларнинг бу борадаги қарашларини тилга олмай боъладими? Уларнинг бутун жаҳонга машғур боълган “Саодатнома”, “Тулистон” ва “Боъстон”, “Баҳористон”, “Хамса” [66; 182-б.] каби маънавий қадриятларимизнинг тамал тошларини қоъйган асарларининг ҳар бирига алоҳида тадқиқотларни бағишлаш мумкин.

Машҳур алломаларимиздан Форобий “Ертақлар орқали болалар илк бор ватан, доъстлик, сахийлик, адолат, меҳнатсеварлик ҳақида тушунчага эга боъладилар ва ватанининг чинакам фидоийсига айланадилар”, деган фикрни илгари суради: “Болалиқдан ватан, халқ, доъстлик, меҳнатсеварлик туйғуси қон-қонига илк бор эртақлар орқали сингган болалар, кейинчалик вояга етгач, ҳақиқат дан ҳам, она юртининг чинакам фидойи фуқароси, доъстлик, биродарликнинг қадрига етувчи, меҳнат моъжизаларини яратувчи, хулқ-атворда юксакликка қоътарилган, қудратли ва бағри кенг халққа айланади...” [39; 395-б.].

Оъзбек халқ эртақларининг асосий йоъналишини ватанга эътиқод, ҳақиқат, жасурлик, меҳр-шафқат, меҳнатсеварлик, сахийлик, ҳурмат-эътибор,

ор-номус, садокат ва вафо каби ахлоқий қадриятларимиз ташкил қилади. Эртактларнинг асосида халқнинг орзу-умидлари, порлоқ келажак ҳақидаги ўйлари, ташвишлари, қайғу-аламлари, дар-ду ҳасратлари ҳамда таълим-тарбия, баркамол инсон ҳақидаги ғоялари ётади. Эртактлар мажозий, фантастик ва ҳаётий уйдирмалар асосида тингловчига етказилади. Айниқса, мактабга тайёрлов ёшидаги болалар мажозий эртактларни хуш қоъриб тинглайдилар. Уларда воқеа ҳодисалар ҳайвонлар иштирокида очиб берилади.

Буюк мутафаккир шоир Алишер Навоий ватан тушунчасини она юрт, оърин, туғилиб оъсган жой, маскан, манзил маъноларида ишлатган.

Навоий асарларининг оълмаслиги унинг халқчиллигидадир, шунинг учун у бугунги кунда ҳанузгача бизга ас қотиб келмоқда. Унинг панд-насихатлари асрлар давомида авлодларни диёнатга, адолатга, меҳнатсеварликка, Ватанга эътиқодли бўлишга чорлайди. Алишер Навоий оъзининг бутун ҳаёти давомида оъз Ватанининг гуллаб-яшнаши, халқининг фаровон турмуш кечиришини истаб, қўлидан келган барча саъй-ҳаракатларини аямади. У бутун ҳаёти давомида халқ ғами, халқ дарди билан бирга яшади, ижод қилди. Шоир ватанни ҳар нарсадан устун қоъяр экан, инсон оъзи туғилиб оъсган ватанини барча нарсадан улуғлашини ушбу мисралар орқали ифодалайди:

Ғурбатда ғариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафиқу меҳрибон бўлмас эмиш,
Олтин қафас ичра гар қизил гул битса,
Булбулга тикондек ошён боълмас эмиш.

Шоир бу бадий ифодада булбул образи оъхшатмасидан фойдаланади. Яъни, булбулнинг ватани чаманзор, гулзордир. Шу чаманзордагина у бахтли яшай олади. Агар олтин қафас ичида қизил гул оъстириб, булбулни ватандан йироқда, яъни олтин қафас ичида асрасалар ҳам булбул шоир айтганидек, шодмон бўла олмайди. Демак, инсон ҳам булбул каби оъз ватанида, озодлиги ва эрки қоълида боълганидагина бахтиёр яшайди.

Ватан соғинчи, мусофирлик дардида куйиб ёнган, буюк аждодларимиздан бири шоҳ ва шоир Мирзо Бобурдир. Бобур рубойиларидаги нола, аламли фарёд, она юридан олисда ғурбат азобларини тортган болаларнинг соғинч изтиробларидан дарак беради:

Ёд этмас эмиш кишини ғурбатда , киши
Шод этмас эмиш кўнгилни меҳнатда киши.
Қоънглим бу ғариблиқда шод оълмади, оҳ,
Ғурбатда севинмас эмиш, албатта киши.

Бобур асарларини оёқийдиган боёлсак, унда ҳаётга, ватанга бўлган муҳаббатнинг ифодасини коёришимиз мумкин. Инсонпарвар шоир доимо инсон ва унинг эркини, муҳаббат ва садоқатни куйлади, илм-маърифатни халқ орасида ёйишни тарғиб қилди. Шундай экан, мактабга тайёрлов ёшидаги болаларда миллий қадрият тушунчаларини шакллантириш педагогик фаолиятнинг асосий вазифасидир.

Ҳар бир фарзанд яхшиликларни қабул қилувчи, оппоқ қоғоз каби соф қалб билан дунёга келади. Ана шу софликни сақлаш, уни шакллантириш ва турли хил ғайриинсоний хулқлардан ҳамда динимизга, эътиқодимизга ёт боёлган турли ғоялардан асраш ота-онанинг энг муҳим вазифасидир.

Ватан манфаати, қадр-қимматини, тақдирини, истиқболини қанча кўп англатилса, мактабгача ёшдаги болаларда миллий қадрият туйғуси шунча баланд бўлади. Ҳар бир шахсдаги миллий қадрият туйғуси жамият тараққиёти билан узвий боғлиқ. Ҳақиқий миллий қадрият миллат, ватан манфаати билан яшаш, унинг истиқболи, манфаати йоёлида меҳнат қилиш ҳамда курашишдир”

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ubayevna, R. X. (2023). BATAREYKALAR VA ULARNING BOLA HAYOTIDAGI SALBIY TA'SIRI. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 7(1), 83-88.
2. Ризаева, Х. У., & Искандаров, Н. Р. (2023). МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ЁШИДАГИ БОЛАЛАРДА МЕХНАТ ТАРБИЯСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 7(1), 89-98.
3. Rizayeva, X. (2022). МАКТАБГАЧА YOSHDA GI BOLALARDA MILLIY QADRIYAT TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISHDA OILA VA MAHALLANING ROLI. *Science and innovation*, 1(B8), 2165-2168.
4. Rizayeva, X. U. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ КУНДАЛИК ТА'ЛИМИЙ FAOLIYATI DAVOMIDA MILLIY QADRIYAT TUSHUNCHALARINI BOLA ONGIGA SINGDIRILISH DARAJASI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 1(4), 129-134.
5. Расулхожаева, М. А. (2012). Роль воспитателей в формировании нравственных качеств у детей старшего дошкольного возраста посредством знакомства с животным миром. *Молодой ученый*, (7), 314-316.
6. Расулходжаева, М. А. (2022). КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА ДОШКОЛЬНОЙ

- ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ. Национальная ассоциация ученых, (80), 30-32.
7. Rasulkhujueva, M. A. (2019). Educator's Role in Forming Moral Qualities Senior Preschool Age Children by Introducing Animal World. *Eastern European Scientific Journal*, (1).
 8. Ширбачеева, Г. Ш. (2020). Качество работы дошкольной образовательной организации зависит от руководителя. *Управление дошкольным образовательным учреждением*, (2), 46-51.
 9. Ширбачеева, Г. Ш. (2021). УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ ФУНКЦИЯ РУКОВОДИТЕЛЯ ДОШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СФЕРЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ НАЧИНАЮЩИХ ПЕДАГОГОВ. In *Современная наука. XXI век: научный, культурный, ИТ контекст* (pp. 303-308).
 10. Ширбачеева, Г. Ш. (2019). К проблеме качества образования в дошкольном учреждении. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS OF PHILISOPHY, PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY* (pp. 33-39).
 11. Ширбачеева, Г. Ш., & Халилова, Г. В. (2020). Педагогическое мастерство воспитателя. *Управление дошкольным образовательным учреждением*, (5), 74-79.
 12. Ширбачеева, Г. Ш. (2019). Роль руководителя в адаптации новых сотрудников дошкольного образовательного учреждения. In *Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации* (pp. 88-89).